

OPERA
Arelit
Prudent

UNIVERSIDAD DE EXTREMADURA

TS-1496

EN-Prudencia -1

A VRELII
PRVDENTII,
CLEMENTIS, VI-
RI CONSVLARIS,
OPERA

76-1475

2-135

A. E-51-1

VICTORE GISELINO CORRECTA,
& annotationibus illustrata:

AD HIPPOLYTVM ESTENSEM CARDI-
nalem ac Principem illustrissimum.

COLONIAE AGRIPPINAE,
In Officina Birckmannica, sumptibus
Arnoldi Mylij.

Deon

ANNO M. D. XCIV.

Bejn Doming

Soy de ^{do} D. Juan
Ramirez

VICTORIS
GISELINI
FLANDRI PRAE-
FATIO.

*Ad Hippolytum Estensem cardinalem
ac principem illustrissi-
mum,*

Singularem omnium honestarum
artium patronum.

A CIVNT profectò, Cardi-
nalis illustrissime, heroicæ tuæ
ac propediuinę virtutes cõiun-
ctæ cum incredibili studio atq;
amore erga litteras, hominesq;
earum scientia excultos, vt non ij solum te
ament & tanquam numen obseruent, quos
tua beas præsentia, tuisq; opibus in hone-
stissimo studiorum ocio foues atque ornas,
sed vt alij etiam, qui semotissimas orbis in-
habitant plagas, tam nobilis animi fama con-
citati non visum admirentur & suspiciant.
Cùm enim isti per eruditissimorum homi-
num monumenta tuo consecrata nomini,
quæ nimirum te duce & auctore instituta,
perfecta & in communem mortalium vsum

EPISTOLA.

collata fuere, tantopere se proficere sentiunt, vix dixerim quantum sese ipsi tam munificæ tuæ liberalitati debere fateantur, quanta quæ animi æmulatione tantum fœlicitatis bonum Italiæ inuideant, suam interea patriam deplorantes, in qua non tantus sit numerus eorum, qui præclarissima ingenia ad tam honestos conatus inuitent ac promoueant. Neq; id mehercule iniuria. Quid enim principe eo præstantius laudabiliusque fieri potest, qui litteras atque artes bonas & cuncta Reipub. ornamenta tum amat, tum liberalitate summa afficit? Nihil profectò. Si quidem ille non humanæ tantum societati, sed Deo quoque ipsi gratificatur, quòd litterarum propagatione religionis potissimum fundamenta stabiliantur. Exaggerent alij laudes bellicas, numerent triumphos nobilissimorum imperatorum. Rectius Cicero, qui ea quæ clementer fiunt & benignè, spolijs atque trophæis omnibus anteferre non dubitat. Quid autè magis affine clementiæ, quid cum omni benignitatis humanitatisque laudibus cognatius, quàm litterarum disciplinas, id est religionis & virtutis omnis incunabula nutrire, tueri ac defendere? Meritò igitur illi id omni animi contentione ac studio elaborant vt gloriam ac laudem tui nominis (licet singularibus virtutibus in altissimo dignitatis loco positis satis superque celebratâ) cum omni posteritate adæquent.

Meritò

EPISTOLA.

Meritò nos exteri hac ratione adiuti, tam liberalem munificentiam tibi ornamento, nobis vsui esse gratulamur: quanquam hoc videamur deteriori cõditione, quòd cùm perpetuo tam cari capitis præsentia sit carendũ, vix vlla futuræ aliquando occasionis affulgeat spes, qua si non pro meritis (quĩ enim possumus?) at certè post nostro desyderio grati animi significationem exhibeamus. Si autem derepente aliqua ostèdatur, tum munusculo raptim ac temerè parato pocillatoris illius plus satis officiosi instar, dum grati videri volumus, ridiculi sumus. Quod ne mihi quoque accideret, certè quantum in me fuit operam dedi. Cùm enim tua celsitudo veluti δεὸς ἀπὸ τῆς μηχανῆς turbatæ nuper Galliæ apparuisset, cupiebam inter tot voces tam oportunum aduentum gratulantes, & mei quoq; officij aliquam partem extare. At cùm mihi ipse conscius essem nihil heroica tua maiestate dignum à me posse proficisci, tam benignè cum graui aliquo magnæque auctoritatis viro agendum fuit, qui tibi de voluntate obseruantiaque erga te mea spondere non grauaretur. Commodum itaq; occurrebat Aur. Prudentius Clemens, vir consularis, ob incredibile pietatis studium summamq; laudatissimarum scientiarum cognitionem vnicè suspiciendus. Quem quidem, quia primus ad illustrissimæ artis gloriam verum Christiani nominis ti-

tulum adiecerit, maximi semper feci, faciã-
 que dum viuam: Bonamq; in spem adducor
 fore vt ille tibi eadem de causa egregiè cha-
 rus sit futurus, & illius de me testimonium
 non minus gratum & acceptum. At quod-
 nam illud, inquis, illius testimoniũ? Opera
 sunt piè simul ac fœliciter ab illo iam se-
 nescente annis abhinc mille ducentis con-
 scripta: quæ ad nostram quidem ætatẽ per-
 uenere, sed ita vulneribus deformata, vt vix
 eadem esse cognoscas. Ea ante aliquot an-
 nos cũ duobus manuscriptis Gandauo mis-
 sis diligenter contulerã: ac deinde Louanio
 relicto (vbi tertium exemplar hospes meus
 humanissimus Lucas Mæra studiorum ama-
 tor eximius donarat) non nihil vacui tempo-
 ris in rure patrio nactus studiosius multò
 adhibitis omnium typographorum editio-
 nibus recognoueram, abstergens quicquid
 vbiq; erat macularũ. Atq; hoc animi dunta-
 xat causa. Incredibiles enim voluptatis fru-
 ctus ex eiusmodi lectione capiebam. Verũ
 cùm progressu temporis consyderarem nul-
 lum iam penè ex veteribus auctorem resta-
 re, qui nõ ingeniosissimorũ industria homi-
 num ac præcipuè Marci Antonij Mureti tui
 (quem in his iure optimo antesignanum sta-
 tuo) tersus omnibusq; numeris absolutus in
 lucem prodierit: pessimeq; deinde me habe-
 ret solum hunc poetã venustate simul ac ve-
 rustate multis ethnicis non inferiorem li-
 rario-

brariorum inscitia debitam diuinarum laudum gloriam adeo non adipisci ut nunc vulgo etiam vilescere & contemptim haberi coeperit: pie ac honeste facturum me putavi, si nitori pristino restitutum hominibus doctis ac pietatis Christianae studiosis commendatior redderem, quibus verò aut visus non est, aut in pretio nullo adhuc fuit, ijs ut innotesceret notusque; charior in dies efficeretur. Non enim mihi dubium est quin omnes scriptorem tam castum lecturi attentius summo illum amore animique studio prosequantur, praesertim cum considerabunt quam feliciter ille primus veterum scribendi rationem ad res diuinas tractandas conuerterit. Nam quantum ego quidem iudicio assequi possum, cum mira & singularis in eo sit rerum praestantia ac varietas, ornamentis tamen ac luminibus partim a se inuentis, partim ex vberissimo veterum fonte haustis singula utcumque; grauias & ardua concinne ornateque; depingit ac persequitur, nihil secius perpetuo intra caecellos sacrae religionis sese continens. Quos si more poetarum nostri temporis petulanter transilire voluisset, non dubium est quin alios sibi coaeuos (Aufonium dico & Claudianum Symmachi intimos) facile aut vincere, aut adaequare saltem potuisset. At multo maluit cum Christo *ἡπίθετον* & hostibus delirus videri, quam *μετὰ τῶν τῶν κόσμου σοφῶν* inani sapientiae titulo triumphare, O poetam

re & nomine Christianum! Hunc imitemur
 & veluti exemplar propositum exprimere
 enitamur: certoq; nobis statuamus propriū
 ac peculiare poëtarum munus esse Christi
 gloriam illustrare, eiusq; notitiam vi qua-
 dam occulta ad morum feritatem emollien-
 dam accommodata mortalium animis inse-
 rere, solumq; id quod honestum, quod lau-
 dabile est discendum imitandumq; propo-
 nere. Postulat enim hoc æquitatis ratio, vt
 cuius rei ortus ad Deum refertur, vsus quo-
 que eiusdem in eodem glorificando præci-
 pius sit. Quod nec Pindarus, nec Hesiodus
 ignorant, dum Musas Ioui patri semper assi-
 stere comminiscuntur, eius laudes & benefi-
 cia *ὕμνειούσας*. Quid Homerus, Theognis,
 Callimachus, Orpheus, & si qui gentiles his
 antiquiores? An non vt munus quod sese à
 Dijs accepisse fatentur, in eosdem refunde-
 rent, ingenium omne atque studium præani-
 bus hymnisq; decantandis exercuere? aut
 certè (quod tantundem est) an non rectè &
 fortiter ab heroibus gesta in aliquas species
 obliquis figurationibus cum decore aliquo
 conuersa, obtentuq; aliquo specieq; ve-
 lata (sic enim loquitur Lactantius) homini-
 bus exemplo effingenda proposuere? Sic vt
 que de Troiani belli scriptore sentit Hora-
 tius. Iam de litteris sacris quid attinet dice-
 re? Quoties laudandus Deus, quoties illi a-
 gendæ gratiæ, quoties sententiosè quid esse-
 ren-

rendum fuit, orationem numeris astrictâ soluta magis idoneam existimarunt. Verè Basilii, qui non alia de causa Spiritum sanctum ait Dauidi sub rythmorum specie sua prodidisse oracula, quàm vt rectam inuiti vitæ rationem sanctis exemplis modulatione dulci comprehensis imitarentur, auriumq; voluptate deliniti rei latentis verum perciperent fructum. Nihil enim tam pium, nihil tam salutare, quin illud lubentius legas si grato aliquo verborum lenocinio commendatum subijciatur. Proinde eundem monentem audiamus, vbi ait, Οὐδὲν μαχαριώτερον εἶναι τῷ τῆν ἀγγέλων χορείαν ἐν γῆ μιμῆσθαι· ἐν δὲ μὲν ἀρχομένης ἡμέρας εἰς εὐχὰς ὀρμῶντα, καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς γεραίρειν τὴν κτίσιν· αἶψα ἔπειτα ἠλίθια καὶ ἀκαρῶς διαλάμψαντα· ἐπὶ ἔργα ἱερά· ὅπου πάντα καὶ αὐτῶν τὴν εὐχὴν συμπάρσσης, καὶ τοῖς ὕμνοις ὡσπερ ἀλαλι παραρτῶειν τὰς ἐργασίας. Hęc prolixius, vt ostendam quantopere illi errent, qui cœlestē hęc poëtices facultatem ad res friuolas nulliusq; momenti, amores scilicet, fabulas, calumnias, ne dicam turpiora, traduci tantum volunt, quibusq; res diuinas carmine cōplecti est veritatem mendaciter scribere. Vnum hoc restat, Hippolyte principum decus, summis precibus te rogem, vt qua alacritate ex turbulentissimis grauissimorum negociorum vndis ad hęc humaniora studia tanquam in portum deferri, ibiq; fathiscentem laboribus animum colligere consueuisti, ea-

EPISTOLA.

sti, eadem illa religiosissimi huius Pindari
ἱεροδῶς vetustissimorum codicum subsidio
perpurgatas, pro vsitata animi lenitate sub-
tuis auspicijs emendatius legi & minore ne-
gocio intelligi patiaris. Quod si impetro,
magnum certè mihi ad maiora tentanda
calcar addideris, meque æterno deuin-
xeris beneficio. Vale præstan-
tissimæ literarum patro-
ne. E. Lutetia Pari-
siorum.

* *
*

ARNOL.

ARNOLDVS

MANLIVS

ad V. Gifelinum suum.

*Fædati mendis veteres sine honore iacebāt:
Barbaries tanti maxima caussa mali.
Egregium forma decus antiquum q̄ nitorē
Reddidit hæc ætas ingeniosa viris.
Sol^o adhuc Christi vates lacera ora ferebat,
Expertus medicas non erat ille manus.
Vidit et indoluit Gifelin^o: hic acribin^o, quit,
Indiget auxilijs, huic opus arte mea.
Macte tuis animis, dabis hæc si munera no-
Te pia posteritas & tua facta canet. (bis,
Sic domitis quōdā mōstris Tyrinthius heros:
Sic retulit Phæbi nomina magna puer.
Ille manu victrice nocentia contulit orbi:
Hic animas luci reddidit arte sua.
Tu quia Victor & in medica versatus es ar-
Vtraq; Clementi das pia dona tuo. (te,
Ergo iam nitidus, iam demū viuus, honores
Quos meruit quondā te tribuente capit.*

LVCAS FRVTERIVS

ad eundem.

*Si multum ingenuæ tulere laudis
Clari nominibus pecuniosis*

Vates quos veterum educauit etas,
Qui ludibria qualibet Deorum
Iouem, Mercurium, Thetin, Dianam,
Pomonam, Cereremq̄, Liberumq̄,
Vestam, Sterculiumq̄, Cypridemq̄
Ad cælum lepidis vocant susurris:
Non sanè leuius sacri poëta
Primos promeruere palmae honores,
Quorum in carminibus nihil profani
Christum præter inest deumq̄ verum:
Inter quos adeò tuus poëta
Principem tenet occupatq̄ sedem,
Gisline Aonio calens ab æstro,
Qui prudenter in hoc sacro poëta
Prudens ingenij exhibes acumen.
Nam præter varias grauesq̄ mendas,
Quas docto genij tui labore
Eluisti, alias tamen lacunas
De libri veteris penu replesti
Tanto mentis & ingeni decoro,
Vt Prudentius obstupere possit.
Sis posthac pius in pios poetas,
Et quod temporis in profana vatum
Expendunt alij poëmata, hoc tu
Da sacris adeo & pijs poetis,
Sic te Phæbus amet, nouemq̄ Musæ,
Sic victis Heliconiae vrbis oris
Victor magnanimum efferas triumphum.

GEN-

GENNADIUS

PRESBYTER IN CATALOGO virorum illustrium, huius Prudentij sic meminit.

Prudentius vir secularis litteraturæ eruditus, composuit Dittochaum de Veteri, & Novo testamento personis exceptis. Commentatus est & in morem Græcorum Hexaemeron de mundi fabrica, vsq; ad conditionem primi hominis, & prauaricationem eius. Composuit & libellos, quos Græca appellatione prætitulauit, ἀποδείξεις, Ἀποδείξεις, ἀμαγλη γένηα, id est, de diuinitate, de compugnantia animi, de origine peccatorum. Fecit & in laudem martyrum sub aliquorum nominibus, Inuitatorium ad martyrium librum unum, & Hymnorum alterum; speciali tamen conditione aduersus Symmachum, idolatriam defendentem, ex quorum lectione agnoscitur Palatinus miles fuisse. Hæc Gennadius ubi, quia Dittochaum, & commentarios in Hexaemeron, cæteris præponit, hinc subiungit: Composuit & libellos, an Dittochaum aliud opus fuerit, quàm nos scripsimus, querendum.

AVRE

AVRELII PRUDENTII /
AVRELII PRV-
DENTII VITA PER AL-
dum Romanum.

AVRELIVS Prudentius Cle-
mens, vir consularis, genere fuit Hi-
spanus, ex vrbe Cæsaraugusta, vt
ex eo hymno colligimus, quem in
laudem duodeuiginti martyrum Cæsarau-
gustanorum scripsit, Fuit homo ingeniosus,
grauis, & ornatis moribus, ac Christianæ re-
ligionis obseruantissimus, quod ex ipsius o-
peribus facile est cognoscere: licet adolescen-
tiam, & iuuentutem, quum bonis litteris in-
dulgeret, incontinenter egerit: quod dolet
ipse in proœmio $\chi\alpha\delta\eta\mu\epsilon\rho\upsilon\omega\rho$ his verbis:

*Aetas prima crepantibus
Fleuit sub ferulis, mox docuit toga
Infectū vitij's falsa loqui non sine crimine.
Tum lasciuia proteruitas,
Et luxus petulans (heu pudet, ac piget)
Fœdauit iuuenē nequitia sordibus, ac luto.
Fuit & iuris peritus, ac Massaliæ consul.
Militauit etiam non sine laude, puto sub
Honorio, quod sic ipse testatur:
Bis legum moderamine
Frenos nobilium reximus urbium.
Ius ciuile bonis reddidimus, terruimus reos.
Tandem militiæ gradu*

Eue-

*Euectum pietas principis extulit, (ximo.
Assumptum propius stare iubēs ordine pro-*

Postremò septimum, & quinquagelimum annum agens, res ecclesiasticas vario metro- rum genere cœpit cõponere ingeniosè quidem, & eleganter, sed spreta interdum syllabarum quãtitate in peregrinis dictionibus, & maximè Græcis: non quod putem ipsum ignorasse litteras Græcas, quoniam hi tituli librorum eius redarguūt, *Ψυχομαχία, χαθ-
μερινόν, ἀποθέωσις, ἀμαρτυρένεια, περὶ σεφάνωρ,
διήλοχῶρ*, sed *Ectasin, Systolenq;* facere posse interdum in rebus sacris sibi licuisse (nisi mendosi codices) fortasse voluit. Dolens præterea nihil scribendo eò ætatis venisse, sic queritur:

Instat terminus, & diem

Vicinum senio iam Deus applicat,

Quid nos utile tanti spatio tēporis egimus?

Floruit temporibus Valentiniani secundi, & Theodosij magni, & filiorum eius Arcadij & Honorij Imperatorum, quibus & Aufonius & Claudianus poëtæ, item Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, diui ecclesiæ sanctæ doctores floruerunt. Nam in proœmio primi libri contra Symmachum, colligimus Prudentiũ eo tempore floruisse, quo Symmachus, his ad Christum pro Symmacho precibus:

Saluator generis Romulæi precor,

Qua

Qui cunctis veniam das pereuntibus,
 Qui nullum statuis non operis tui
 Mortalem facili quem releues manu,
 Huius, si potis est, iam miserescito
 Præruptam in foveam præcipitis viri.
 Spirat sacrilegis flatibus inscius,
 Erroresq; suos indocilis fouet.
 Obtestor iubeas, ne citus impetus
 Arsurum mendis inferat ignibus.

Tum quia contra Symmachum diuus etiam
 Ambrosius scripsit ad Valentinianum
 Augustum, perspicimus diui Ambrosij tem-
 pestate fuisse Prudentium. In fine autem se-
 cundi libri contra Symmachum, videtur
 Prudentius ad Honorium Theodosij Ma-
 gni filium dirigere sermonem his carmini-
 bus:

Te precor Ausonij dux Augustissime regni,
 Et tam triste sacrum iubeas, ut cætera tolli.
 Perspice, nõne vacat meriti loc' iste paterni,
 Quæ tibi supplendū Deus, & genitoris ami
 Seruabit pietas? solusne præmia tanta (cæ
 Virtutis caperet partem tibi nate reseruo?
 Dixit: & integrum decus, intactumq; reli-
 quit.

Arripe dilatam tua dux in tempora famã,
 Quodquæ patri superest, successor laudis
 habeto.

Ille urbem vetuit taurorū sanguine tingui,

Tu

VITA PER ALD. ROM.

*Tumortes miserorū hominū prohibeto litari.
 Nullus in vrbe cadat, cui sit pœna voluptas.
 Nec sua virginitas oblectet cadibus ora,
 Iam solis contenta feris immanis harena,
 Nulla cruentatis homicidia ludat in armis.
 Sit deuota Deo, sit tanto principe digna,
 Et virtute potens, & criminis inscia Roma,
 Quēq; ducē belli sequitur, pietate sequatur.*

Præterea meminit Stiliconis, quem & Rufinum Theodosius Magnus, quum Arcadius, & Honorius filij, quos post liberatum orbem, subactosque vndique domitosque tyrannos, consortes imperij fecerat, nondum maturi imperio forent, ductores legit, & Rufinum Arcadio adiunxit, & Stiliconem Honorio: & Arcadius Constantinopoli, Romæ Honorius imperauit. Carmina verò quibus de Stilicone Honorij comite meminit, quoniam stragem barbarorum continent, qui duce Radagasio in Italiam irruerunt (fuit enim numerus CC. milium) operæ pretium hoc loco recensere existimauimus, sunt autem hæc:

*Tentauit Gethicus nuper delere tyrannus
 Italiam, patrio veniens iuratus ab Istro
 Has arces æquare solo, tecta aurea flammis
 Soluere, mastrucis procures vestire togatos.
 Iamq; ruēs Venetos turmis protriuerat agros,
 Et Ligurū vastarat opes, & amœna profundi
 Rura Padi, Thuscumq; solum victo amne premebat.*

B

Depu-

Depulit hos equitū nimbus, nō peruigil anser
 Proditor occulti tenebrosa nocte pericli,
 Sed vis crudavirū, perfra^g aq^z congregientū
 Pectora, nec trepidās animus succūbere letho
 Propatria, & pulchram per vulnera quære-
 re laudem.

Nunquid & ille dies Ioue cōtulit auspice tantū
 Virtutis pretium? dux agminis, imperijq^z,
 Christipotēs nobis iuuenis fuit, et comes eius,
 Atq^z parēs Stilico, Deus vnus Christus utriq^z,
 Huius adoratis altaribus, & cruce fronti
 Inscripta, cecinere tuba, prima hastadracones
 Præcurrit, quæ Christi apicē sublimior effert.
 Illic ter denis Gens exitiabilis annis
 Pannoniæ pœnas tandem deleta pependit.
 Corpora famosis olim ditata rapinis
 Incumulos congesta iacent, mirabere seris
 Posteritas seclis inhumata cadauera late,
 Quæ Pollentinos texerunt ossibus agros.

Romam quoque ex Hispania profectum
 fuisse testatur ipse in libr. *Ἡ ἐπὶ σερφάνωρ*, in Cas-
 siani, Hippolyti, & Petri, & Pauli martyrijs.
 Composuit autem multa quæ titulis Græcis
 ornare operæ pretium duxit, præter duos li-
 bros aduersus Symmachum, ac Romani mar-
 tyris tragædiam. Ea verò sunt *ψυχομαχία*,
 hoc est, animi pugna, Heroico carmine. *ψυχή*
 enim Græcè, Latine animus, & *μάχομαι* pu-
 gno. In eo enim libro vitia cum virtutibus
 pugnant,

pugnant, & succumbunt vitia. Καθημερινόν, hoc est, diurnarū rerū opus. Sunt enim odes ex vario metrorum genere à matutino ad vespertinum crepusculum Αποθέωσις, hoc est, diuinitas, deificatio, ἀποθέωω deifico: est enim opus de rebus diuinis. Ἀμαρτιγένεια, peccatorum origo, ἡ ἀμαρτία peccatum, & γεννάω genero. Scribit enim aduersus Marcionem hæreticum, qui duos esse Deos dicebat, alterum Veteris testamenti crudelem, sanguinarium, ac pessimum: Noui alterum, pium, misericordem, optimum: atque animos à bono, à malo corpora esse creata, pugnassequē; eos inter se, atque à malo bonum victum, animumquē; in corpus immissum, & hinc inter carnem & animum bella geri intestina assiduè: quod confirmabat his Apostoli verbis: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Id verò, quia fomes peccatorum, origoquē est, ἀμαρτιγένεια ei libello inditum est nomen. Περὶ στεφάνου, hoc est, de coronis. Sunt enim hymni in laudem martyrum, qui quoniam legitimè certauerunt, coronis honestati sunt. Διττοχάϊον, duplex cibus, διττὸ duplex, & ὄχι cibus. Sunt enim tituli historiarum veteris, & noui testamenti: atque hinc puto Dittochæum, hoc est, duplicem cibum appellatum hunc librum à Prudentio. Sed quoniam non sic excultus est, & elaboratus hic liber, vt cæteri à Poeta compositi, sunt qui non esse Prudentij dicunt. Ego verò ipsum à

cæteris separare non sum ausus: tum quia Gennadius, qui post diuum Hieronymum scripsit de viris illustribus, Dittochæum à Prudentio compositum dicit, tum etiam, quia in antiquissimo codice cæteris Prudentij operibus, quæ imprimenda curauimus, insertus & hic erat libellus, & pro Dittochæum, dirrochæum, titulus, scriptorum culpa, quod conijcio facile: quia interpretatum inibi est antiquissimis characteribus, duplex refectio, pro duplex cibus. Scribit etiam aduersus Symmachum libros duos heroico carmine pulcherrimos, in quibus & doctrinam suam, copiamque ac ingenium non mediocriter ostendit. Erat autem hic Symmachus vrbs Romæ præfectus, ac summa vir eloquentia, qui ad Valentinianum, & Theodosium, Arcadiumque Imperatores legatus à Senatu missus, vt veteres deorum cultus reuocarentur, hac de re elegantem habuit orationem. Quæ impressa inter diui Ambrosij epistolas visitur, cui & Ambrosius prosa oratione, & Prudentius duobus libris heroico carmine compositis, aptè, copiosèque respondent. Inquit quoque Gennadius Hexaemeron de mundi fabrica, vsque ad conditionem primi parentis, & præuaricationem eiusdem commentatum fuisse Prudentium, quod opus si venisset in manus nostras, vnà cum cæteris prodijisset in publicum.

AURELIIPRV-

DENTII CLEMENTIS,

viri Consularis, in *Ἰσομαχίαι*
Præfatio.

Carmen Iambicum senarium acatalecticum habens locis imparibus Spondeum, Anapæstum, Iambum, Tribrachum: Paribus verò Iambum & nonnunquam Anapæstum, in sexto Pyrrhichium etiam.

υ - υ - - - ο - - - υ -

 *Enex fidelis prima credendi via est
Abram, beati seminis serus pater,
Adiecta cuius nomen auxit syllaba,
Abram parenti dictus, Abraham Deo.*

*Senile pignus qui dicauit victimæ,
Docens ad Aram cum litare quis velit,
Quod dulce cordi est, quod piū, quod unicū,
Deo libenter offerendum credito.*

*Pugnare nosmet cum prophanis Gentibus
suasit, suumq; suasor exemplum dedit,
Nec ante prolem coniugalem gignere
Deo* placentem, matre Virtute editam,*

* parente.

*Quam strage multa bellicosus spiritus
Portenta cordis sauiensis vicerit.*

B 3

Victum

Victum feroces fortè reges ceperant
 Loth, immorantem criminosis urbibus
 Sodoma & Gomorrha, quas fouebat aduena
 Pollens honore patruelis gloria.

Abram sinistris excitatus nuntijs
 Audit propinquum sorte captum bellica,
 Seruire duris Barbarorum vinculis,
 Armat trecentos terq; senos vernulas
 Pergant vt hostis terga euntis cedere,
 Quem Gaza diues, ac triumphus nobilis
 Captis tenebat impeditum copijs.

Quin ipse ferrum stringit, & plenus Deo
 Reges superbos mole prædarum graues
 Pellit fugatos, sauciatos proterit,
 Frangit catenas, & rapinam liberat,
 Aurum, puellas, paruulos, monilia,
 Greges equarum, vasa, vestem, buculas.
 Loth ipse ruptis expeditus nexibus
 Attrita boijs colla liber erigit.

Abram triumpho dissipator hostici
 Redit, recepta prole fratris inclitus,
 Ne quam fidelis sanguinis profapiam
 Vis pessimorum possideret principum.

Adhuc recentem cede de tanta virum,
 Donat sacerdos ferculis cælestibus,
 Dei sacerdos, Rex & idem præpotens,
 Origo cuius fonte inenarrabili
 Secreta, nullum prodit autorem sui:

Melchi-

PSYCHOMACHIA.

Melchisedech, qua stirpe, quis maioribus
 Ignotus, uni cognitus tantum Deo,
 Mox & triformis Angelorum trinitas
 Senis reuisit hospitis mapalia.

* Et iam vieta Sarra in aluo fertilis
 Munus iuuenta mater exanguis stupet,
 Hærede gaudens, & cachinni pœnitens.

Hæc ad figuram prænotata est linea,
 Quam nostra recto vitæ resculpat pede,
 Vigilandum in armis pectorum fidelium,
 Omnemq; nostri portionem corporis,
 Quæ capta fœda seruiat libidini,
 Domi coactis liberandam viribus.

Nos esse largè vernularum diuites,
 Si quid trecenti, his nouenis additis
 Possint, figura nouerimus mystica.

Mox ipse Christus, qui sacerdos verus est,
 Parente inenarrabili atq; uno satus,
 Cibum beatis offerens victoribus,
 Paruam pudici cordis intrabit casam,
 Monstrans honorem trinitatis hospitiæ.
 Animam deinde spiritus* connexibus,
 Piæ maritam, prolis expertam diu,
 Faciet perenni fertilem de semine.
 Tunc sera dotem possidens puerpera,
 Hærede digno patris implebit domum.

* Et iam
 vietâ Sar-
 ra in aluū
 fertile Mu-
 nus venire.

* Comple-
 xibus.

AVR. PRVDENT.

AVRELII PRV-
DENTII V. C. PSYCHOMA-
CHIAE, ID EST, DE PV-
GNA ANIMI, LI-
BER.

*Christe graues hominum sem-
per miserate labores,
Qui patria virtute cluis, pro-
priaq; sed vna,
(Vnum namq; Deum colimus de
nomine trino,*

*Non tamen es solum, quia tu Deus ex patre
Christe)*

*Dissere Rex noster, quo milite pellere culpas
Mens armata queat nostri de pectoris antro,
Exoritur quoties turbatis sensibus intus
Seditio, atq; animam morborum rixa fatigat,
Quod tunc praesidium pro libertate tuenda,
Quaeve acies furys inter praecordia mixtis
Obstet meliore manu. Nec enim bone ductor
Magnarū virtutum inopes, neruisq; carentes
Christicolas vitijs populantibus exposuisti.
Ipse salutiferas obfesso in corpore turmas
Depugnare iubes, ipse excellentibus armas
Artibus ingenium, quibus ad ludibria cordis
Oppugnāda potēs tibi dimicet, & tibi vincat.*

Vin-

PSYCHOMACHIA.

*Vincendi presens ratio est, si cominus ipsas
Virtutum facies, & colluctantia contra
Viribus infestis liceat portentosa notare.*

FIDEI, ET IDOLOLA-
trix pugna.

*Prima petit campum dubia sub sorte duelli
Pugnatura Fides, agresti turbida cultu,
Nuda humeros, intosa comas, exerta lacertos:
Nanq, repentinus laudis calor ad noua feruēs
Prælia, nec telis meminit, nec tegmine cingi.
Pectore sed fidens valido, membrisq, reiectis
Prouocat insani frangenda pericula belli.*

*Ecce laceissentem collatis viribus audet
Prima ferire Fidem veterū cultura Deorū,
Illa hostile caput, phalerataq, tempora vittis
Altior insurgens labefactat, & ora cruore
De pecudū satiata solo applicat, et pede calcat
Elisos in mortem oculos, animamq, malignam
Fracta intercepti cōmercia gutturis arctant,
Difficilemq, obitum suspiria longa fatigant.
Exultat victrix legio, quàm mille coactam
Martyribus Regina fides animarat in hostē.
Nunc fortes socios parta pro laude coronat
Floribus, ardentiq, iubet vestirier ostro.*

PVDICITIAE, ET LIBI-
dinis pugna.

Exin gramineo in cāpo concurrere propta

Virgo Pudicitia, speciosis fulget in armis:

*Quã patrias succincta fœces sodomita Libido
Aggreditur, piceamq; ardenti sulphure pinũ
Ingerit in faciem, pudibundaq; lumina flãmis
Appetit, & tetro tentat suffundere fumo:
Sed dextram furia flagrantis, & ignea diræ
Tela lupæ saxo ferit imperterrita virgo,
Excussasq; sacro tedas depellit ab ore.*

*Tunc exarmata iugulum meretricis adaçto
Transfigit gladio, calidos vomit illa vapores
Sanguine concretos cœnoso, spiritus inde
Sordibus exhalans vicinas polluit auras.*

*Hoc ha-
bet.

*Hoc tibi habe, exclamat victrix Regina, su-
premus

*Hic tibi finis erit, semper prostrata iacebis,
Nec iam mortiferas audebis spargere flãmas
In famulos famulasue Dei, quib. intima casti
Vena animi sola feruet de lampade Christi.
Tene, ô vexatrix hominũ, potuisse resumptis
Viribus extincti capitis recalescere flatu?
Assyrium postquã thalamũ cervix Olopherni
Casa, cupidineo madefactum sanguine lauit,
Gematumq; torũ mœchi ducis aspera Iudith
Spreuit, & incestos compefcuit ense furores
Famosum mulier referens ex hoste trophæũ
Non trepidante manu, vindex mea, cœlitus
audax.*

*At fortasse parũ fortis matrona sub umbra
Legis*

PSYCHOMACHIA.

Legis adhuc pugnas, dū tēpora nostra figurat
 Vera, quibus virtus terrena in corpora fluxit,
 Grāde per infirmos caput excisura ministros.
 Nūquid, & intacta post partū virginis ullis
 Fas tibi iā superest? post partum virginis, ex
 Corporis humani naturā pristina origo (quo
 Deseruit, carnemq, nouam vis ardua seuit,
 Atq, innapta Deum cōcepit fœmina Christū,
 Mortali de matre hominē, sed cū patre numē.
 Inde omnis iam diua caro est, quæ concipit il-
 Naturamq, Dei consorti fœdere sumit. (lum,
 Verbum quippe caro factum, non destitit esse
 Quod fuerat verbū, carnis dū glutinat usū,
 Maestate quidem nō degenerante per usum
 Carnis, sed miseros ad nobiliora trahente.
 Ille manet quod semper erat, qđ non erat esse
 Incipiens. Nos, qđ fuimus, iā nō sumus, aucti
 Nascēdo in melius: mihi cōtulit, & sibi māsit.
 Nec De^o ex nostris minuit sua, sed sua nostris
 Dum tribuit, nosmet dona ad cœlestia vexit.
 Dona hæc sunt, q̄s victa iaces lutulēta libido,
 Nec mea post Mariā potis es perfringere iura.
 Tu præcep̄s ad mortis iter, tu iamua lethi,
 Corpora cōmaculans, animas in tartara mer-
 Abde caput tristi iā frigida pestis abisso, (gis.
 Occide prostibulū, manes pete, claudere Auē-
 Inq̄ tenebrosū noctis detrudere fundū. (no,
 Te voluāt subter vada flāmea, te vada nigra,
 Sulphureusq, rotet p̄ stagna sonantia vortex.

*Nec iam Christicolas, furiarū maxima tētes,
Vt purgata suo seruentur corpora Regi.*

*Dixerat hæc: & leta Libidinis interfecta
Morte pudicitia gladium Iordanis in undis
Abluit infectum, sanies cui rore rubenti
Hæserat, & nitidū macularat vulnere ferrū.
Expiat ergo aciem fluuiali docta lauacro
Victricem victrix, abolens baptismate labem
Hostilis iuguli, nec iam contenta piatum
Condere vagina gladium: ne sorde latenti
Occupet ablutum rubigo scabra nitorem,
Catholico in templo diuini fontis ad aram
Consecrat, æterna splēdens ubi luce coruscet.*

PATIENTIAE, ET IRAE
congressus.

*Ecce modesta graui stabat Patientia vultu,
Per medias immota acies, variosq; tumultus,
Vulnera q;, & rigidis vitalia peruia pilis
Spectabat desixa oculos, & lenta manebat.
Hæc præcul Ira tumēs spumāti feruida rictu,
Sanguinea intorquens suffuso lumina felle,
Vt belli exortem, teloq;, & voce laceßit,
Impatiens q; moræ conto petit, increpat ore,
Hirsutas quatiēs galeato in vertice cristas.
En tibi Martis, ait, spectatrix libera nostri,
Excipe mortiferum securo pectore ferrum.
Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem.*

Sic

PSYCHOMACHIA.

Sic ait, & stridens sequitur conuitia pinus
 Per teneros crispata notos, & certa sub ipsum
 Defertur stomachum, rectoq; illiditur ictu:
 Sed resilit duro lorica excussa repulsu.
 Prouida nā Virtus conferto adamante trilitē
 Induerat thoraca humeros, squamosa q; ferri
 Texta per t̄intortos cōmiserat v̄ndiq; neruos. † innume-
 Inde quieta manet Patientia, fortis ad omnes ros.
 Telorum nimbos, & non penetrabile durans,
 Nec mota est iaculo mōstri sine more furētis,
 Opperiens proprijs perituram viribus iram.
 Scilicet indomitos postquam stomachando la-
 certos

Barbara bellatrix impenderat, & iaculorum
 Nube superuacuam lassauerat irrita dextrā,
 Cū ventosa leui cecidissent tela volatu,
 † Ictibus & vacuis hastilia fracta iacerent: † Iactibus.
 Vertitur ad capulum manus improba, & ense
 corusco

Connixa in plagam, dextra sublimis ab aure
 Erigitur, medium q; ferit librata cerebrum.
 Aerea sed cocto cassis formata metallo
 Tinnitum percussa refert, aciem q; retundit
 Duram resultātem, frangit quoq; vena rebellis
 Illisum chalybem, dum cedere nescia cassos
 Excipit assultus, ferienti & tuta resistit.
 Ira, ubi truncati mucronis fragmina vidit,
 Et procul in partes ensem crepuisse minutas:

Iam

Iam capulū retinente manu sine pōdere ferri,
 Mentis inops, ebur infelix, decorisq; pudendi
 Perfida signa abicit, monumenta q; tristia lōge
 Spernit, & ad ppriū succēditur effera lethū,
 Missile de multis, quæ frustra sparserat, unū
 Pulvere de campi peruersos sumit in vsus,
 Rasile figit humi lignum, ac se cuspide versa
 Perfodit, & calido pulmonē vulnere transit.

Quā super assistens Patientia, vicimus, in-
 Exultans vitiiū solita virtute, sine ullo (quit,
 Sanguinis, ac vitæ discrimine, lex habet istud
 Nostra genus belli, Furias, omnemq; malorū
 Militiā, & rabidas tolerādo extinguere vires.
 Ipsa sibi est hostis Vesania, se q; furendo
 Interimit, moritur q; suis Ira ignea telis.

Hæc effata secat medias impunè cohortes
 Egregio comitata viro: nam proximus Iob
 Hauserat inuictæ dura inter bella magistra,
 Frōte seuer^o adhuc, et multo funere anhelus,
 Sed iam clausa truci subridens ulcera vultu,
 Per q; cicatricum numerum sudata recensens
 Milia pugnarum, sua præmia, dedecus hostis.
 Illum Diua iubet tādē requiescere ab omni
 Armorū strepitu, captis, & perdita quæ sunt
 Multiplicare opibus, nec iā peritura referre.
 Ipsa globos legionum, & concurrentia rumpit
 Agmina, vulniferos gradiens intacta per im-
 Omnib. vna comes virtutib. associatur, (bres,

Auxi-

PSYCHOMACHIA.

Auxiliumq̄, suum fortis Patientia miscet.
 Nulla anceps luctamen inuit virtute sine ista
 Virtus, nā vidua est, quā non patiētia firmat.

SUPERBIAE, ET HUMILI-
 litatis pugna.

Fortè per effusas inflata Superbia turmas
 Effreni volitabat equo, quem pelle leonis
 Texerat, & validos villis onerauerat armos:
 Quo se fulta iubis iactantius illa ferinis
 Inferret, tumido despectans agmina fastu.
 Turritum tortis caput accumulabat in altum
 Crinibus, extructos auget ut addita cirros
 Congeries, celsumq̄, apicē frons ardua ferret,
 Carbasa ex humeris summo collecta coibat
 Palla sinu, teretem neētens à pectore nodum.
 A ceruice fluens tenui velamine limbus
 Concipit* infestas textis turgentibus auras. * Ingestas.

Nec min⁹ instabili sonipes feritate superbit
 Impatiens madidis frenarier ora lupatis.
 Huc illuc frendens obuertit terga, negata
 Libertate fuga, pressisq̄, tumescit habenis.
 Hoc sese ostentans habitu ventosa virago
 Inter utrāq̄, acie supereminet, & phaleratiū
 Circumflectit equū, vultuq̄, & voce minatur,
 Aduersum spectans cuneum, quē milite raro,
 Et paupertinis ad bella coegerat armis
 Mens humilis, Regina quidē, sed egens alieni
 Auxilij,

Auxilij, proprio nec sat confisa paratu.
 Spem sibi collegam coniunxerat, edita cuius
 Et suspēsa ab humo est Opulētia diuite regno.
 Ergo humilem postquam malesana Superbia
 mentem

Vilibus inſtructam nullo ostentamine telis
 Aspicit, in vocem dictis se fundit amaris.

Non pudet ô miseri plebeio milite claros
 Attentare duces? ferroq; laceſſere gentem
 Inſignem titulis? veteres cui bellica virtus
 Diuitias peperit? letos & gramine colles
 Imperio calcare dedit? unde aduena nudus
 Nititur antiquos (ſi fas eſt) pellere reges?
 En, qui noſtra ſuis in pradam cedere dextris
 Sceptra volūt, en qui noſtros ſulcare nouales,
 Aruaq; captam manu popularier hospite aratro
 Contendunt, duros & pellere Marte colonos.
 Nempe ô ridiculum vulgus, natalibus horis
 Totum hominem, & calidos à matre ample-
 Etimur artus,

Vimq; poteſtatū per membra recentis alumni
 Spargimus, & rudibus dominamur in oſibus
 omnes.

Quis locus in noſtra tunc vobis ſede dabatur,
 Congenitis cum regna ſimul ditioibus æquo
 Robore creſcebant? nati nam luce ſub vna
 Et domus, et Domini parib. adoleuimus annis:
 Ex quo plasma nouum de conſepto para-diſi

Limite

* nunc.

PSYCHOMACHIA.

Limite progrediens amplum transfugit in orbem,

Pellitosq; habitus sumpsit venerabilis Adam,
Nudus adhuc, ni nostra foret præcepta sequutus.

Quisnã iste ignotis nũc hostis surgit ab oris
Importunus, iners, infelix, degener, amens,

Qui sibi tã serũius vindicat, hæc tenus exul?
Nimirum vacuæ creduntur frivola fame,

Quæ miseros optare iubet quandoq; futuri
Spem fortasse boni, lenta ut solatia mollem
Desidiam pigro rerum medicamine palpent.

Quid ni illos spes palpet iners, quos pulvere
in istos

Tirones Bellona truci non excitat ære,
Imbelleſq; animos virtus tepe facta resoluit?

Anne pudicitia gelidum iecur utile bello est?
An tenerum pietatis opus sudatur in armis?

Quã pudet o Mauors, & virtus conscia, talẽ,
Contra stare aciem, ferroq; laceſſere nugas,

Accum virgineis dextram conferre choreis,
Iustitia est ubi semper egens & pauper Ho-

Arida Sobrietas, albo* Ieiunia vultu, (nest as, *ieiunaq;.

Sanguine vix tenui pudor interfusus, aperta
Simplicitas, & ad omne patens sine tegmine
vulnus,

Et prostrata in humum, nec libera iudice sese
Mens humilis, quã degenerẽ trepidatio p̄dit.

Faxo ego sub pedibus stipularū more teratur
Inualida ista manus, neque enim perfringere
duris

Dignamur gladijs, algēti & sāguine ferrū
Imbuere, & fragili vires fœdare triumpho.

Talia vociferās rapidum calcaribus urget
Cornipedem, laxisq̄ volat temeraria frenis,
Hostē humilē cupiēs impulsu umbonis equini
Sternere, deiectamq̄ super calcare ruinam.

Sed cedit in foueā p̄ceps, quā callida forte
Fraus interciso suffoderat æquore furtim.

Fraus detestandis vitiorum ē pestibus vna,

Fallendi versuta opifex, quæ præsci belli

Planiciem scrobibus violauerat insidiosis,

Hostili de parte latens, vt fossa ruentes

Exciperet cuneos, atque agmina mersa vora

Ac nefallacem puteum deprēdere possēt (ret.

*Cauta

*Clara acies, virgis adopertas texerat oras,

Et super imposito simulārat cespite campum.

At regina humilis quāuis ignara manebat

Vlteriore loco, nec adhuc ad fraudis opertum

Venerat, aut foueæ calcarat furta malignæ.

Hunc eques illa dolū dū fertur præpete cursu

Incidit, & cecum subito patefecit hiatum.

Prona ruētis equi ceruice inuoluitur, ac sub

Pectoris impressu fracta inter crura rotatur

At virtus placidi moderaminis, vt leuitatē

Perspicit obtritā monstri sub morte iacētis

Inten-

PSYCHOMACHIA.

Intendit gressum mediocriter, os quoq̄, parçè
Erigit, & comi moderatur gaudia vultu.

Cunctati Spes fida comes succurrit, & offert
Vltorem gladium, laudisq̄, inssirat amorem:

Illam cruentam correptis criminibus hostem
Protrahit, & faciem laua reuocãte supinat.

Tunc caput orantis flexa ceruice resectum
Eripit, ac madido suspendit colla capillo.

Extinctum vitiũ sancto Spes increpat ore,
Desine grãde loqui, frãgit Deus omne supbũ,
Magna cadunt, inflata crepant, tumefacta
premuntur.

Disce supercilium deponere, disce cauere
Ante pedes foueã, quisquis sublime minaris.

Peruulgata viget nostri sententia Christi,
Scandere celsa humiles, & ad ima redire fe-
roces.

Vidimus horrendum mēbris, animisq̄, Goliã
Inualida cecidisse manu, puerilis in illum

Dextera fundali torsit stridore lapillum,
Transiectãq̄, cauo penetravit vulnere frõte.

Ille minax, rigidus, iactãs, truculētus, amarus,
Dũ tumet indomitũ, dũ formidabile feruet,

Dum sese ostēt at clypeo, dum territat auras,
Expertus pueri quid possint ludicra parui,

Succumbit teneris bellator turbidus armis,
Me tunc ille puer virtutis pube sequutus

Florētes animos sursũ in mea regna tetēdit,

† quia. *Seruaturn† qua certa mihi domus omnipotētis
Sub pedibus Domini, me q̄, ad sublime vocantē
Victores casa culparum labe capeffunt.*

*Dixit, & auratis perstringens aëra pennis
In cælum se virgo rapit, mirantur euntem
Virtutes, tollunt q̄, animos in vota, volentes
Ire simul, ni bella duces terrenaretardent.
Confligunt vitijs, se q̄, ad sua præmia seruant.*

LUXVRIAE, ET SOBRIETATIS pugna.

*Venerat occiduis mundi de finibus hostis
Luxuria, extincta iam dudum prodiga fama,
Delibuta comas, oculis vaga, languida voce,
Perdita delitijs, vitæ cui causa voluptas
Elumbem mollire animū, petulanter amœnas
Haurire illecebras, & fractos soluere sensus.
Et tūc peruigilem ructabat marcida cœnam:
Sub lucem quia fortè iacēs ad fercula raucos
Audierat lituos, atq̄, inde tepentia linquens
Pocula, lapsanti per vina, & balsama gressu
Ebria calcatis, ad bellum floribus ibat.*

*Non tamen illa pedes, sed curru inuecta
venusto*

*Saucia mirantum capiebat corda virorum.
O noua pugnandi species, non ales harundo
Neruo pulsa fugit, nec stridula lancea torto
Emicat amento, frameã nec dextra minatur.*

Sed

PSYCHOMACHIA.

Sed violas lasciuia iacit, folijsq̄ rosarum
Dimicat, & calathos inimica per agmina
fundit.

Inde eblanditis virtutibus, halitus illex
Inspirat tenerum labefacta per ossa venenū.
Et male dulcis odor domat ora, & pectora, &
arma,

Ferratosque toros obliſo robore mulcet.
Deijciunt animos, ceu victi, & spicula ponūt
Turpiter, heu dextris languentibus obstupe-
facti,

Dum currum varia gemarum luce micātem
Mirantur, dum bracteolis crepitantia lora,
Et solido ex auro preciosi ponderis axem
Defixis inhiant obtutibus, & radiorum
Argento albetem seriem, quā summa rotarū
Flexura electri pallentis continet orbe.

Et iam cuncta acies in deditiois amorem
Sponte sua versis transibat per dita signis,
Luxuria seruire volens, dominaq̄ fluentis
Iura pati, & laxa ganeorum lege teneri.

Ingemuit tam triste nefas fortissima virtus
Sobrietas, dextro socios decedere cornu,
Inuictamq̄ manum quōdam sine cade perire.
Vexillū sublime Crucis, quod in agmine pri-
mo

Dux bona prætulerat, defixa cuspide sistit,
Instauratq̄ leuem dictis mordacibus alam,

*Extimulans animos nunc pbris, nunc prece
mixta.*

*Quis furor insanas agitat caligine mentes?
Quò ruitis? cui colla datis, quæ vinculat andē
Proh pudor, armigeris amor est pferre lacer-
Lilia luteolis interlucentia fertis (tis?
Et ferrugineo venantes flore coronas?
His placet assuetas bello iam tradere palmas
Nexibus? his rigidas nodis innectier vlnas?
Ut mitra Casariem cohibens aurata virilem
Combibat infusum croceo religamine nardū
Post inscripta oleo frontis signacula, per quæ
Vnguētū regale datū est, & chrisma perēne?
Ut tener incessus vestigia firmate verrat,
Sericaq; infractis fluitent ut pallia membris
Post immortalē tunicam, quam pollice docto
Texuit alma fides, dans impenetrabile tegmē
Pectoribus lotis, dederat quibus ipsa renasci.
Ite ad nocturnas epulas, ubi cantarus ingens
Despuit effusi spumantia damna falerni
In mensam cyathis stillātibus, vda ubi multo
Fulcra mero veteriq; toreumata rōre rigātur
Excidit ergo animis eremi sitis, excidit ille
Fons patrib. de rupe datus, quē mystica virga
Elicuit scissis salientem è vertice saxi:
Angelicusne cibus prima in tētoria nostris
Fluxit auis, quem nunc sero felicior æno
Vespertinus edit populus de corpore Christi?*

His

PSYCHOMACHIA.

His vos imbutos dapibus iam crapula turpis
 Luxurie ad madidū rapit importūa lupanar,
 Quosq; viris non ira fremens, * nō idolabello * Ald ido-
 Cedere compulerant, saltatrix ebria flexit. laq;.
 State precor vestri memores, memores quoq;
 Christi,

Quæ sit vestra tribus, quæ gloria, quis Deus,
 & rex,

Quis Dominus, meminisse decet. Vos nobile Iuda
 Germen ad vsq; Dei genitricē, qua Deus ipse
 Natus homo, procerum venistis sāguine lōgo.
 Excitet egregias mentes celeberrima David
 Gloria continuis bellorum exercita curis.
 Excitet & Samuel, spoliū qui diuite ab hoste
 Attrectare vetat, nec victum viuere Regem
 Incircuncisum patitur, ne prada superstes
 Victorē placidum rediuiua in praelia poscat.
 Parcere iam capto crimen putat ille tyranno.
 At vobis contra vinci, & succūbere votū est,
 Pæniteat, per si qua mouet reuerentia summi
 Numinis, hoc tã dulce malū voluisse nefāda
 Proditione sequi, si pænitet, haud nocet er-
 Pænituit Ionathan ieiunia sobria dulci (ror.
 Conuiolasse fauo sumpto, mellisq; sapore
 Heu male gustato, regni dū blāda voluptas
 Oblectat iuuenem, iurataq; sacra resoluit.
 Sed quia pænituit, nec sors lacrymabilis vlla
 Nec tinguunt patrias sētētia seuæ secures. (est.

En ego Sobrietas (si conspirare paratis)
 Pando viã cunctis virtutibus, vt male suada
 Luxuries multo stipata satellite pœnas
 Cum legione sua Christo sub iudice pendat.
 Sic effata Crucem Domini feruētibus offert
 Obuia quadrigis, lignum venerabile in ipsos
 Intentans frenos, quod vt expauere feroces
 Cornibus expansis, & summa fronte coruscū,
 Vertunt precipitem ceca formidine fusi
 Per prærupta fugã, fertur resupina reductis
 Nequicquam loris auriga, comas q̄ madentes
 Puluere fœdat humi, tunc & vertigo rotarū
 Implicat excussam Dominam: nam prona sub
 axem

Labitur, & lacero tardat sufflamine currum.
 Addit Sobrietas vulnus lethale iacenti,
 Conyiciens silicem rupis de parte molarem.
 Hunc vexillifera, quoniam sors obtulit, ictū,
 Spicula nulla manu, sed belli insigne gerenti
 Casus agit saxum, medū spiramen vt oris
 Frangeret, & recauo misceret labra palato,
 Dentibus introrsum resolutis, lingua resectã
 Dilaniata gulam frustis & sanguine complet.
 Insolitis dapibus crudescit guttur, & ossa
 Colliquefacta vorans reuomit, quas hauserat,
 offas.

Ebibe iã propriū post pocula multa cruorē,
 Virgo ait increpit ins, sint hæc tibi fercula
 tælem

Tri-

Tristia præteriti nimis sub luxibus æui.
 Lasciuas vitæ illecebras gustatus amaræ
 Mortis, & horrifico sapor ultimus asperet
 haustu.

Cæde ducis dispersa fugit trepidante pauore
 Nugatrix acies. Iocus, & Petulantia primi
 Cymbala proijciunt: bellum nã talibus armis
 Ludebant resono meditates vulnere systro.
 Dat tergũ fugitiuus Amor. lita tela veneno,
 Et lapsum ex humeris arcum, pharetramq̃
 cadentem

Pallidus ipse metu sua post vestigia linquit.
 Pompa ostentatrix vani splendoris, inani
 Exuitur nudata peplo, discissa trahuntur
 Sertæ venustatis, colliq̃, ac verticis aurum
 Soluitur, & gemmas discordia dissona turpat.
 Non piget attritis pedibus per acuta fruteta
 Ire Voluptatem: quoniam vis maior acerbam
 Compellit tolerare fugam: formido pericli
 Perdurat teneras iter ad cruciabile plantas
 Qua se cunq̃, fugax trepidis fert cursibus
 agmen,

Dãna tacent, crinalis acus, redimicula, vitta,
 Fibula, flãmeolũ, strophiiũ, dyadema, monile.
 His se Sobrietas, & totus Sobrietatis
 Abstinet exuijs miles, damnata q̃, castis
 Scãdala proculcat pedibus, nec fronte seueros
 Connuente oculos prædarũ ad gaudia slectit.

AVARITIAE, ET LARGI-
tatis pugna.

Fertur Auaritia gremio præcincta capaci,
 Quicquid edax luxus pretiosū liquerat unca
 Corripuisse manu, pulchra ad ludibria vasto
 Ore inhians, auriq; legens fragmenta caduci
 Inter arenarum cumulos, nec sufficit amplos
 Impleuisse sinus, iuuat infarcire crumenis
 Turpe lucrum, & grauidos furtis distendere
 fiscos,

Quos leua calante tegit, laterisq; sinistri
 Velat oprimento: velox nam dextra rapinas
 Abradit, spolijsq; unguet exercet abenos.
 Cura, fames, metus, anxietas, periuria, pallor,
 Corruptela, dolus, commeta, insomnia, sordes,
 Eumenides furia, monstri comitatus aguntur.
 Nec minus interea rabidorum more luporum
 Crimina persultant toto grassantia campo,
 Matris Auaritiae nigro de lacte creata.
 Si fratris galeam fuluis radiare ceraunis
 Germanus vidit commilito, non timet enssem
 Exerere, atq; caput socio mucrone ferire,
 De consanguineo rapturus vertice gemmas.
 Filius extinctum belli sub sorte cadauer
 Aspexit si forte patris, fulgentia bullis
 Cingula, & exuias gaudet rapuisse cruetas,
 Cognatam civilis agit discordia prædam,
 Nec parcit proprijs amor insatiatus habendi
 Pigno-

PSYCHOMACHIA.

Pignoribus, spoliatq; suos fames impiatos.

Talia per populos edebat funera victrix
Orbis Auaritia, sternens centena virorum
Milia vulneribus varijs, hūc lumine adēpto,
Effosisq; oculis velut in caligine noctis
Cacum errare sinit, perq; offensacula multa
Ire, nec oppositum baculo tentare periculum.

Porrò alium capit intuitu, fallitq; videntem,
Insigne ostentans aliquid, quod dum petit ille,
Excipitur telo incautus, cor disq; sub ipso
Saucius occulto ferrum suspirat adactum.

Multos precipitans in aperta incendia cogit,
Nec patitur vitare focos, quibus aestuat aurū,
Quod petit arsur' pariter speculator avarus.
Omne hominum rapit illa genus, mortalia
cuncta

Occupat interitu, neq; enim est violtēius ullū
Terrarum vitium, quod tantis cladibus eum
Mundani inuoluat populi, dānetq; gehennae.
Quin ipsos tētare manu (si credere dignū est)
Ausā sacerdotes Domini, qui praelia forte
Duētores primā ante aciē pro laude gerebāt
Virtutum, magnoq; implebant classica flatu.

Et fors innocuo tinxisset sanguine ferrum,
Ni Ratio armipotens gentis Leuitidis vna
Sēper fida comes clypeum obiectasset, & atra
Hostis ab incurſu claros texisset alumnos.
Stant tuti rationis ope, stant turbine ab omni

Immunes, fortesq; animi, vix in cute summa
 Perstringens paucos tenui de vulnere ledit
 Cuspis Auaritia. Stupuit lues improba castis
 Heroum iugulis longè sua tela repelli
 Ingemit, & dictis ardens furialibus infit,
 Vincimur heu segnes, nec nostra potentia
 præfert

Vim solitam, languet violentia seu nocendi,
 Sueuerat inuictis qua viribus omnia ubique
 Rumpere corda hominum. Nec enim tam fer
 rea quenquam

*Durauit. *Formauit natura virum, cuius rigor æra
 Sperneret, aut nostro foret impenetrabilis
 auro.

Ingenium omne neci dedimus, tenera, aspera,
 dura,

Docta, indocta simul, bruta, & sapientia, nec-
 non

Castæ, incestæ meæ patuerunt pectora dextræ.
 Sola igitur rapui quicquid Styx abdit avaris
 Gurgitibus, nobis ditissima tartara debent

Quos retinent populos, quod voluunt sæcula
 nostrum est,

Quod miscet mundus vesana negotia, nostrum
 est.

Qui fit, præualidas quod pollens gloria vires
 Deserit, & cassos ludit fortuna lacertos?

Sordet Christicolis rutilantis fulua moneta

Effigies

PSYCHOMACHIA.

Effigies, sordēt argenti emblemata, & omnis
Thesaurus nigrante oculis vilescit honore.

Quid sibi docta volunt fastidia? nōne trium
phum

Egimus è Scarioth* magnus qui discipulorum ^{* summus}

Et conuina Dei, dum fallit fœdere mense

Handquaquam ignarum, dextramq; parop-
side tinguat,

Incidit in nostrum flammante cupidine telū,

Infamem mercatus agrum de sanguine ami
Numinis, obliiso luiturus iugera collo. (cā

Viderat & Hiericho propria inter funera,
quantum

Posset nostra manus, cū victor cōcidit Achar,

Cedibus insignis, murali & strage superbus,

Succubuit capto victis ex hostibus auro,

Dū vetitis insigne legens anathema fauillis,

Mæstarumarum spolia insatiabilis haurit:

Non illum generosa tribus, non plebis auita,

Iuuit Iuda parens, Christo quandoq; ppinquo

Nobilis, & tali fœlix Patriarcha nepote.

Quis placet exemplum generis, placeat quo-
que forma,

Exitij sit pœna eadem quib. & genus vnū est.

Quid moror aut Iudæ populares, aut popula-
res

Sacricolæ summi (summus nam fertur Aarō)

Fallere fraude aliqua Martis congressibus
impar. Nil

Nil refert, armis contingat palma, dolisve.

Dixerat, & toruā faciem, furialiaq; arma

Exiit, inq; habitū, sese trāsformat honestū.

Fit virtus specie, vultuq; & veste seuera:

*Quam memorāt frugi, parçè cui viuere cor
di est,*

Et seruare suum, tanquam nil raptet auarè,

Artis adumbrata meruit ceu sedula laudè,

Huius se specie mendax Bellona coaptat.

Nō vt auara lues, sed virtus parca putetur,

Nec non & tenero pietatis tegmine crines

Obtegit anguineos, vt candida palla latentē

**formam. Dissimulet* rabiem, diroq; obtenta furori,*

*Quòd rapere, & clepere est, auideq; abscon-
dere parta,*

Natorum curam dulci sub nomine iactet:

Talibus illudēs, male credula corda virorū

Fallit imaginibus, mōstrum feralē sequuntur,

Dū credūt virtutis opus, capit impia Erinnys

Cōsensu faciles, manicisq; tenacibus arctat.

Attonitis ducibus, perturbatisq; manipulis

Nutabat virtutum acies errore biformis

Portenti, ignorās, quid amicum credat in illo,

**notet. Quidve hostile* vocet. lethum, versatile &
anceps*

Lubricat incertos dubia sub imagine visus.

Cū subito in mediū frēdēs miseratio capū

Profilit auxilio socys, pugnamq; capeſsit

Mili-

PSYCHOMACHIA.

Militiæ postrema gradu, sed sola duello
 Impositura manum, ne quid iam triste supersit.
 Omne onus ex humeris reiecerat, omnibus
 ibat

Nudata* exuvijs, multo & se fasce leuarat, *induuijs.
 Olim diuitijs, grauiusq; oppressa talentis,
 Libera nunc miserando inopes, quos larga be-
 nignè

Fouerat, effundens patrium bene prodiga
 censum,

Iam loculos ditata fide spectabat inanes,
 Aeternã numerãs redituro fœnore summã.

Horrui inuidiæ Virtutis fulmen,* inopsq; *et impos

Mentis Auaritia stupefactis sensibus hæsit,
 Certa mori, nã quæ fraudis via restat, ut ipsa
 Calcatrix mundi mundanis victa fatiscat
 Illecebris, spretoq; iterum sese implicet auro?

Inuadit trepidam Virtus fortissima duris,
 Vlnarum nodis, obliſo & gutture frangit
 Exanguem, siccamq; gulã, compressa ligatur
 Vincla lacertorum sub mentum, & faucibus
 arctis

Extorquet animam, nullo quæ vulnere raptã
 Palpitat, atq; aditu spiraminis intercepto
 Inclusam patitur venarum carcere mortem.
 Illa reluctanti genibusq; & calcibus instans
 Perfodit & costas, atq; ilia rumpit anhelã:
 Mox spolia extincto de corpore diripit, auri

Sor-

*Sordida frustra rudis, nec adhuc fornace re-
coctam*

*Materiem, tinea is etiam marsupia crebris
Exesa, & virides obducta ærugine numos
Dispergit seruata diu victrix & egenis
Dissipat, ac tenues captiuo munere donat.*

*Tunc circumfusam vultu exultante coronam
Respiciens, alacris media inter milia clamat:
Solvite procinctū iusti, & discedite ab armis,
Causa mali tanti iacet interfecta, lucrandi*

* illuue.

** Inlluue pereunte, licet requiescere sanctis.
Summa quies, nil velle super quàm postulet
vsus*

*Debitus, ut simplex alimonia, vestis & una
Infirmos tegat, ac recreet mediocriter artus,
Expletumq; modū * naturæ non trahat extra.*

* Ald. na-
turam.

*Ingressurus iter peram ne tollito, ne ue
De tunica alterius gestamine prouidus * esto,
Nec te sollicitet res crastina, ne cibus aluo
Defuerit, redeunt esca cum sole diurna.*

* ito.

*Nonne vides ut nulla auū cras cogitet? ac se
Pascendam, præstante Deo, non anxia credat?
Confidunt volucres victum non defore viles,
Passeribusq; subest modico venalibus asse
Indubitata fides, Dominum curare potentem
Ne pereant. Tu cura Dei, facies quoq; Christi,
An dubitas ne te tuus unquã deserat autor?*

*Ne trepidate homines, vitæ dator, est dator
esca.*

Quærite

PSYCHOMACHIA.

Quærite luciferum cœlesti dogmate pastum,
 Quis spem multiplicans alar * inuiolabilis eui * insatia-
 Corporis immemores, memor est, qui condidit bilis,
 illud,

Suppeditate cibos, atq; indiga membra fouere.

His dictis curæ emotæ, metus, et labor, et vis,

Et scelus, & placida fidei fraus inficiatrix

Depulsæ vertere solum. Pax inde fugatis

Hostibus alma abigit bellū, discingitur omnis

Terror, & auulsis exfibulat ilia zonis.

Vestis ad vsq; pedes descendens desluit imos,

Temperat & rapidum priuata modestia gres-

sum.

Cornicinū curua æra silent, placabilis implet

Vaginam gladius, sedato & puluere campi

Suda redit facies, liquida sine nube diei

Purpuream videas cœli clarescere lucem.

Agmina casta simul vultū sensere tonantis:

Arridère hilares pulso certamine turme,

Et Christum gaudere suis victoribus arcem

Ætheris, ac * portum famulis aperire pro- * patrium.

fundum.

Dat signum felix Concordia, reddere castris

Victrices aquilas, atq; in tentoria cogi.

Nunquam tāta fuit species, nec par Deus ulli

Militiæ, cūm dispositis bifida agmina longè

Duceret ordinibus, peditū psallente caterua,

Ast alia de parte equitū resonantibus hymnis.

D

Non

Non aliter cecinit respectans victor hiantem
 Israël rabiemponti post terga minantis
 Cùm iam progrediens calcaret littora sicco
 Vltiora pede, stridensq; per extima calcis
 Mons rueret pendentis aqua, nigrosq; relapso
 Gurgite Nilicolas fundo deprenderet imo,
 Ac refluxente sinu iam redderet unda natatum
 Piscibus, & nudas præceps operiret arenas.
 Pulsavit resono modulanti tympana plectro
 Turba Dei celebrans mirum ac memorabile
 seclis

Omnipotentis opus, liquidas inter freta ripas
 Fluctibus incisus, & subsistente procella
 Crescere, suspensosq; globos potuisse teneri.
 Sic expugnata vitiorum gente, resultant
 Mystica dulcimodis virtutum carmina psal-
 mis.

Ventum erat ad fauces porta castrensis, ubi
 arctum
 Liminis introitum bifori dant cardine clau-
 stra.

CONCORDIAE, ET DISCOR- diae pugna.

Nascitur hinc inopina mali lachrimabilis astu
 Tempestas, placida turbatrix inuida Pacis:
 Qua tātum subita vexavit clade triumphū.
 Inter confertos cuneos Concordia fortè
 Dum stipata pedem iā tutis mœnibus infert,
 Exci-

Excipit occultum vitij latitantis abiectus
 Mucronē leuo in latere, squalentia quamuis
 Texta catenato ferri subtegmine corpus
 Ambirent, sutis & acumen vulneris hamis
 Respuerent, rigidis nec fila tenacia nodis
 Impactum sinerēt penetrare in viscera telū.
 Rara tamen chalybē tenui trāsmittere pūto
 *Commisura dedit, qua sese extrema polite *Ald. Con-
 Squama ligat tunica, sinus et sibi cōserit oras. iunctura.
 Intulit hoc vulnus pugnatrice subdola victa
 Partis, & incautis victoribus insidiata est.
 Nam pulsa culparum acie Discordia, nostros
 Intrarat cuneos, sociam mentita figuram.
 Scissa procul palla structū & serpēte flagellū
 Multiplici media cāporum in strage iacebat,
 Ipsa redimitos olea frondente capillos
 Ostentans, festis respondet leta choreis.
 Sed sicam sub veste tegit, te maxima virtus
 Te solam tanto è numero, Concordia tristi
 Fraude petens. Sed nō vitalia rumpere sacri
 Corporis est licitū, summotenus extimatactū
 Lasa cutis, tenuem signauit sanguine riuum.
 Exclamat Virtus subito turbata: Quid
 hoc est?
 Quae manus hic inimica latet? quae pectora
 nostra
 Vulnerat, & ferrum tanta inter gaudia vi-
 brat?

Quid iuuat indomitos bello sedasse furores,
Et sanctum vitijs pereuntibus omne recep-
tum,

Si Virtus sub Pace cadit? Trepida agmina
mæstos

Conuertère oculos, stillabat vulneris index
Ferrata de veste cruor. mox & pavor hostem
Comminus astantem prodit: nam pallor in ore
Conscijs audacis facti, dat signa reatus,
Et deprensâ tremit languens manus, & color
albens.

Circūstat properè strictis mucronibus omnis
Virtutum legio, exquirens feruente tumultu
Et genus, & nomen, patriam, sectamq̄, Deūq̄,
Quem colat, & iussu cuiatis venerit: illa
Exanguis, turbante metu Discordia dicor,
Cognomento heresis. Deus est mihi discolor
inquit.

Nunc minor, aut maior, modò duplex, & mo-
dò simplex,

Cū placet aëreus & de phantasmate visus,
Aut innata anima est, quoties volo ludere
numen,

Præceptor Belial mihi fit, domus est plaga
mundi.

Non tulit ulterius capti blasphemia mōstrē
Virtutum regina Fides, sed verba loquentis
Impedit, & vocis claudit spiramin a pilo

Pollu-

PSYCHOMACHIA.

Pollutam rigida transfigens cuspide linguam,
 Carpitur innumeris feralis bestia dextris,
 Frustatim sibi quisq; rapit, quod spargat in
 auras,

Quod canibus donet, coruis quod edacibus
 ultro

Offerat, immundis cæno exhalante cloacis
 Quod tradat, monstris quod mandet habere
 marinis.

Discissum fædis animalibus omne cadaver
 Diuiditur, ruptis heresis perit horrida mem-
 bris.

Compositis igitur rerum, morumq; secundis

In commune bonis, * tranquilla plebis ad tñ

Contigit hac statione frui, valloq; foueri
 Pacificos sensus, & in opia soluere curas:

Extruitur media castrorum sede tribunal

Editiore loco, tumulus quem vertice acuto

Excitat in speculā, subiecta vnde omnia latē
 Liber inoffenso circumspicit aere visus.

Hunc syncera Fides, simul & Cōcordia sacro
 Fædere iurata Christi sub amore sorores,

Conscēdunt apicem, mox et sublime tribunal
 Par sanctū, charumq; sibi, supereminet equo

Iure potestatis, consistunt aggere summo
 Conspicua, populosq; iubent astare frequētes.

Cōcurrunt alacres castris ex omnib. omnes,
 Nulla latet pars mētis iners, quæ corporis ullo

* post quā
 imra tuta
 morari Cō
 tigit, ac sta
 tione frui.

Intercepta sinu per conceptacula sese
 Degeneri languore tegat, tentoria apertis
 Cūcta patent velis, reserātur carbasa, ne quis
 Marceat obscuro stertens habitator operto.
 Auribus intentis expectat concio, quidnam
 Victores post bella vocet Concordia princeps,
 Quam velit atque Fides virtutibus addere
 legem.

Erumpit primam in vocem Concordia, tali
 Alloquio: Cumulata quidem iam gloria vobis
 O patris, o Domini fidissima pignora Christi
 Contigit: extincta est multo certamine seu
 Barbaries, sancta quæ circumseperat urbis
 Indigenas, ferroq; viros, flāmag; premebat.
 Publica sed requies priuatis rure, foroq;
 Constat amicitijs: scissura domestica turbat
 Rem populi, titubatq; foris, quod disidet in-
 tus.

Ergo caute viri, ne sit sententia discors
 Sensibus in vestris, ne secta exotica tectis
 Nascatur conflata odys, quia scissa voluntas
 Confundit varijs arcana biformia fibris.
 Quod sapimus, coniungat amor: quod viu-
 mus, uno

Conspiret studio, nil dissociabile firmum est.
 Ut q; homini, at q; Deo medius interuenit Iesus,
 Qui sociat mortale patri, ne carnea distent
 Spiritui aeterno, sit q; ut Deus vnus vtrunq;
 Sic

PSYCHOMACHIA.

Sic quicquid gerimus, mētisq; et corporis actū,
 Spiritus unimodis texat compagibus unus.
 Pax plenū virtutis opus, Pax summa laborū,
 Pax belli exacti pretiū est, pretiumq; pericli,
 Sydera Pace vigent, consistunt terrea Pace.
 Nil placitum sine Pace Deo, non munus ad
 Aram

Cū cupias offerre probat, si turbida fratrem
 Mens impacati sub pectoris oderit antro,
 Nec si flāminomis Christi pro nomine martyr
 Ignibus insilias, seruans inamabile votum
 Bile sub obliqua, pretiosam proderit Iesu
 Impendisse animam, meriti quia clausula
 Pax est,

Non inflata tumet, non inuidet emula fratri.
 Omnia perpetitur patiens, atq; omnia credit.
 Nunquā lesa dolet, cuncta offensacula donat.
 Occasum lucis venia præcurrere gestit
 Anxia, ne stabilem linquat sol conscius iram,
 Quisq; litare Deo mactatis vult holocaustis,
 Offerat in primis pacem, nulla hostia Christo
 Dulcior, hoc solo * sancta ad donaria vultum * facta.
 Munere cōuertens, liquido obletatur odore.
 Sed tamen & niueis tradit Deus ipse colūbis
 Pennatum tener a plumarum veste colubrum
 Rimante ingenio doctè internoscere mixtum
 Innocuis aubus, latet & lupus ore cruento
 Lacteolam mentitus ouem sub vellere molli,

*Cruda per agminos exercens funera rictus.
Hac sese occultant Fotinus, & Arrius arte,
Immanes feritate lupi: discrimina produnt
Nostra, recensque cruor, quamuis de corpore
summo,*

*Quid possit furtiua manus. Gemitum dedit
omnis*

Virtuum populus, casu concussus acerbo.

*Tunc generosa Fides hac subdidit: Imò se-
cundis*

*In rebus cesset gemitus, Concordia laesa est,
Sed defensa Fide, quin & Concordia sospes
Germanam comitata Fidē, sua vulnera ridet.
Hac mea sola salus, nihil hac mihi triste re-
cepta,*

*Vnum opus egregium restat post bella labori
O proceres, regni quod tandem pacifer heres
Belligeri, armata successor inermis & aula*

*Instruxit.

**Instituit Solomon: quoniā genitoris anbeli
Fumarat calido regum de sanguine dextra.
Sanguine nā terso templū fundatur, & ara
Ponitur auratis Christi domus ardua tectis.
Hierusalem templo tunc illustrata quieto
Suscepit iam diua Deum, circū vaga postquā
Sedit marmoreis fundata altaribus arca.
Surgat & in nostris tēplū venerabile castris,
Omnipotens cuius sanctorum sancta reuisat.
Nā quid terrigenas ferro pepulisse phalāges
Cul-*

PSYCHOMACHIA.

Culparum prodest, hominis si filius arce
 Aetheris illapsus, purgati corporis Urbem
 Intret inornatam, templi splendentis egenus?
 Hactenus alternis sudatum est comminus ar-
 mis,

Munia nunc agitet tacite toga cādida Pacis,
 Atq; sacris edem properet discincta iuuētus.

Hæc ubi dicta dedit, gradib. Regina superbis
 Desilyt, tantiq; operis Concordia consors
 Metatur a nouum iactō fundamine templum:
 Aurea planiciem spatys percurrit arundo
 Dimensis, quadrēt ut quatuor vndiq; frōtes,
 Ne commissuris distantibus angulus impar
 Argutam mutilet per dissona Symmetra nor-
 mam.

Aurora de parte tribus plaga lucida portis
 Illustrata patet, triplex aperitur ad Austrum
 Portarum numerus, tres occidentalibus offert
 Ianua trina fores, toties Aquilonis ad axem
 Panditur alta domus: nullum illic structile
 saxum,

Sed caua per solidum, multoq; forata dolatis
 Gemma relucenti limen complectitur arcu,
 Vestibulumq; lapis penetrabile concipit vnus.
 Portarum summus inscripta in postibus auro
 Nomina apostolici fulgent bisseña Senatus.
 Spiritus his titulis arcana recondita mentis
 Ambit, & electos vocat in præcordia sensus,

Qua^q, hominis natura viget (quam corpore
toto

Quadrupla vis animat) trinis ingressibus arā
Cor dis adit, castis q^q colit sacraria votis:
Seu pueros Sol prim^o agat, seu feruor ephobos
Incendat nimius, seu consummabilis aui
Perficiat lux plena viros, siue algida Borræ
Aetas, decrepitā vocet ad pia sacra senectā:
Occurrit trinū quadrina ad compita numen,
Quod bene discipulis disponit rex duodenis.

Quin etiā totidē gemmarū insignia textis
Parietibus distincta micāt, animas q^q colorum
Viuentes liquido lux euomit alta profundo.
Ingens chrysol. tus natiuo interlitus auro,
Hinc sibi sapphirum sociauerat, inde beryllū,
Distantes q^q nitor medius variabat honores.
Hinc chalcedō hebes pfunditur ex hyacinthi
Lumine vicino, nam fortè cyanea propter
Stagna lapis cohibens, ostro fulgebat aquoso.
Sardonychē pingūt amethystina, pingit iaspis
Sardoniū iuxta appositum, pulcher q^q topazō.
Has inter species smaragdina gramine verno
Prata virent, voluit q^q vagos lux herbi da flu-
ctus.

Te quoq^q conspicuū structura interserit ardēs
Chrysoprase, & sydus saxi stellatibus addit.
Stridebat grauidis funalis machina vinculis,
Immensas rapiens alta ad fastigia gemmas.

At do-

PSYCHOMACHIA.

At domus interior septem subnixâ columnis
 Crystalli algentis vitrea de rupe recisis
 Construitur, quarû tegit edita calculus albës
 In conum casus capita, & sinuamine subter
 Subductus concha in specië, quod mille talëtis
 Margaritum ingens opibusq; & viribus arca
 Adductis animosa Fides mercata pararat.

Hoc residet solio pollens Sapiëntia, & omne
 Consilium regni celsa disponit ab aula,
 Tutandiq; hominis leges sub corde retractat.
 In manibus domina sceptrum, nõ arte politû,

* Sed lignum viuum est, viridi quod stirpe re-
 cisum

* Sed ligno
 viuum vi-
 rido est.

Quamuis nullus alat terreni cespitis humor,
 Fronde tamen viret incolumi, tum sanguine
 tinctis

Intertexta rosis cadentia lilia miscet,
 Nescia marcenti florem submittere collo.
 Huius forma fuit sceptri gestamen Aaron,
 Floriferû, sicco quod germina cortice trudës,
 Explicuit tenerum spe pubescente decorem,
 Inq; nouos subito viruit virga arida fœtus.

* tumuit.

Reddimus aternas indulgentissime doctor
 Grates Christe tibi, meritosq; sacramus hono
 Ore pio: nam cor vitiorû stercore sordet. (res
 Tu nos corporei latebrosa pericula operti,
 Luctant isq; anime voluisti agnoscere casus.
 Nouimus ancipites nebuloso in pectore sēsus

Suda-

AVR. PRVDENT.

*Sudare alternis conflictibus, & variato
 Pugnarū euētu, nunc indole crescere dextrā,
 Nunc inclinatis ceruicibus ad iuga vitæ
 Deteriora trahi, sese q̄, addicere noxis
 Turpibus, & propria iacturam ferre salutis.
 O quoties animam vitiorum peste repulsa
 Sensimus incaluisse Deo, quoties tepe factum
 Cæleste ingenium post gaudia candida tetro
 Cessisse è stomacho, feruent bella horrida, fer-
 uent
 Osibus, atq; inclusa fremit discordibus armis.
 Non simplex natura hominis: nā viscera limo
 Effigiatæ premunt animum. Cōtra ille sereno
 Editus afflatu nigrantis carcere cordis
 Aestuat, et sordes arctæ inter vincula recusat.
 Spiritibus pugnant varijs lux, atq; tenebræ,
 Distantesq; animat duplex substantia vires,
 Donec presidio Christus Deus adsit, & omnes
 Virtutum gemmas componat sede piata,
 Atq; ubi peccatum regnauerat, aurea templi
 Atria constituens, texat spectamine morum
 Ornamenta animæ, quibus oblectata decore
 Aeternum solio diues Sapientia regnet.*

F I N I S.